

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМОК 5

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Вікторія Баран

*студентка магістратури юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету*

ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ТА МІЖНАРОДНІЙ ПРАКТИЦІ

Згідно із ст. 84 КПК України доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню. Допустимість та недопустимість доказів регламентуються ст. ст. 86-90. Так, доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому Кодексом. Недопустимий доказ не може бути використаний при прийнятті процесуальних рішень, на нього не може посылатися суд при ухваленні судового рішення [1]. Недопустимими є докази, отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також будь-які інші докази, здобуті завдяки інформації, отриманій внаслідок істотного порушення прав та свобод людини.

Норми, які зараз поміщені у КПК України стосовно допустимості доказів, в першу чергу спрямовувались на відповідність статті 6 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Згідно п. 3 ст. 6 вказаної конвенції «Кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має щонайменше такі права:...d) допитувати свідків обвинувачення або вимагати, щоб їх допитали, а також вимагати виклику й допиту свідків захисту на тих самих умовах, що й свідків обвинувачення...» [2].

Дослідники європейського судочинства стверджують, що, виходячи зі змісту статті 6 Конвенції, право кожного на захист жодним чином не допускає обмеження держави у виборі правових засобів і їх реалізації в ході звинувачення. В даній ситуації принцип рівноправності і змагальності сторін не порушується. У своїх доводах ЄСПЛ виходить з теорії «рівності зброї», тобто зрівнювання сторін не

за кількісними ознаками наданих повноважень, а за процесуальним статусом в ході усього процесу, в тому числі і в суді. Сам принцип «рівності зброї» передбачає, що кожній зі сторін повинна бути надана розумна можливість представляти свою правову позицію, включаючи свої докази таким чином, щоб вона не була поставлена в значно менш вигідне становище, ніж інша сторона [3].

До речі, критерії допустимості та недопустимості доказів ЄСПЛ залишає на розсуд національному законодавцеві, утримуючись від пред'явлення конкретних вимог. Національні суди при дослідженні і оцінці доказів повинні враховувати подані зауваження і доводи сторін щодо таких доказів. Тільки за таких умов судовий розгляд на підставі ст.6 Конвенції можна буде вважати справедливим.

Звернімо увагу як втілив національний законодавець норми ст. 6 Конвенції у кримінально-процесуальну практику. Отож, згідно норм п. 2 ст.87 КПК України, суд зобов'язаний визнати істотними порушеннями прав людини і основоположних свобод, зокрема, такі діяння:

1) здійснення процесуальних дій, які потребують попереднього дозволу суду, без такого дозволу або з порушенням його суттєвих умов;

2) отримання доказів внаслідок катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність особи, поводження або погрози застосування такого поводження;

3) порушення права особи на захист;

4) отримання показань чи пояснень від особи, яка не була повідомлена про своє право відмовитися від давання показань та не відповідати на запитання, або їх отримання з порушенням цього права;

5) порушення права на перехресний допит;

Недопустимими є також докази, що були отримані:

1) з показань свідка, який надалі був визнаний підозрюваним чи обвинуваченим у цьому кримінальному провадженні;

2) після початку кримінального провадження шляхом реалізації органами досудового розслідування чи прокуратури своїх повноважень, не передбачених цим Кодексом, для забезпечення досудового розслідування кримінальних правопорушень;

3) під час виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи у зв'язку з недопущенням адвоката до цієї слідчої (розшукової) дії. Факт недопущення до участі в обшуку адвокат зобов'язаний довести в суді під час судового провадження;

4) під час виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи, якщо така ухвала винесена слідчим суддею без проведення повної технічної фіксації засідання.

Загалом, щоб судовий розгляд був справедливим необхідно здійснювати оцінку допустимості всього ланцюжка доказів, що базуються один на одному, а не кожного окремого доказу автономно. Саме про це потрібно пам'ятати національним судам. При наявності в ланцюжку доказів недопустимого доказу, під сумнів можна ставити справедливість судового розгляду в цілому.

Перелік використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

2. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

3. Правові стандарти ЄСПЛ щодо доказів і доказування у кримінальному процесі. URL: https://ukrainepravo.com/international_law/european_court_of_human_rights/pravovi-standarty-espl-shchodo-dokaziv-i-dokazuvannya-u-kryminal%60nomu-protsesi/

Назар Касіян

*студент магістратури юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету*

Олександра Васильчишин

*професор кафедри кримінального права і процесу,
економічної безпеки та правоохоронної діяльності
Західноукраїнського національного університету*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РОЗСЛІДУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ЗЛОЧИНІВ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

Кардинальні зміни економічного життя країни в умовах не завжди послідовного реформування законодавства зумовили низку деформацій у ринкових відносинах, зокрема різке зростання тіньового сектору економіки та поширення економічної злочинності. Масштаби криміналізації та корумпованості суспільства сягають критичної межі, за якою настає окрім формування злочинних угруповань у містах, областях, а й втрата важелів керування